

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1316009/1

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה תם – אב"ד, הרב דוד שני, הרב יעקב מ' שטיינהויז

המבקשים: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד הילה גלבוז)

פלוני

פלוני

הנדון: גיור של ילדים מתרומת ביצית של גויה בלי ידיעתם

פסק דין

בפנינו בקשת האישה בעניין גיור שני ילדיה.

רקע ועובדות

הילדים נולדו לאשה מתרומת ביצית של גויה שהופרתה מזרע הבעל והושתלה ברחם האישה. בדין זה נחלקו פוסקי דורנו האם הילדים מתייחסים אחר הביצית של הגויה וממילא הם גוים או אחר האם היולדת והילדים הם יהודים. בפס"ד שניתן ביום כ"ט באדר התש"פ (25/03/2020) נפסק כי הילדים יעברו גיור לחומרא. הילדים כיום הם בני שש וחצי, לומדים בבית"ס ממ"ד. הם נימולו בזמנם לשם מצווה אך לא לשם גירות.

השאלות העומדות לפנינו הן האם הם טעונים הטפת דם, וכן האם הם טעונים קבלת מצוות. נקדים ונאמר כי הדיון הוא לדעת הפוסקים הסוברים כי הילדים מתייחסים אחר הביצית של האם הגויה. אבל לדעת הפוסקים כי הם מתייחסים לאם היולדת הרי ברור כי הילדים הם יהודים גמורים ואינם טעונים הטפת דם וקבלת מצוות.

האם גוי מהול שבא להתגייר טעון הטפת דם

המשנה בשבת קל"ה ע"א עוסקת בנדון של הטפת דם ברית למי שנולד מהול או לגר שנתגייר כשהוא מהול, וז"ל:

א"ר שמעון בן אלעזר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על נולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית, מפני שערלה כבושה היא. על מה נחלקו - על גר שנתגייר כשהוא מהול, שבית שמאי אומרים: צריך להטיף ממנו דם ברית, ובית הלל אומרים: אין צריך להטיף ממנו דם ברית.

משמע דלדעת בית הלל, שהלכה כמותם, בגר שהיה כבר מהול אין צורך בהטפת דם ברית.

אך בר"ן שם הביא בזה כמה דעות, וז"ל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולענין גר שנתגייר כשהוא מהול כתב הרב אלפסי ז"ל בסמוך שצריך להטיף ממנו דם ברית וכ"כ בעל הלכות והר"ם ז"ל בפ' ראשון מהל' מילה: ולפי הפי' שכתבנו הם סומכין על ר' אלעזר הקפר דאע"ג דשמואל אמר הלכה כר"ש בן אלעזר איכא למימר דלאו לאפוקי מדר' אלעזר הקפר בגר שנתגייר כשהוא מהול קאמר אלא ממאי דקאמר ת"ק אליבא דב"ה דנולד כשהוא מהול א"צ להטיף ממנו דם ברית ואף על גב דר"ש בן אלעזר תרתי קאמר ואיהו פסק סתמא אשכחן דכוותה דלא נקטי' אלא בחדא וכדאמר' בפ"ק דפסחי' (דף יג א) מאי לאו לאכול לא לבער וכ"ת אמאי דחקינן נפשינן בהכי ולא אמרינן דשמואל אכולה מילתא דר' שמעון בן אלעזר קאי ואמאי סמכין טפי אדר"א הקפר מדר"ש בן אלעזר איכא למימר דסוגיין בעלמא כר"א הקפר שייכא דתניא בפ' הערל (דף עב ב) אין לי נימול ביום אלא שנימול בזמנו לתשעה לעשרה לאחד עשר וגר שנתגייר כשהוא מהול מנין אלמא צריך להטיף ממנו דם ברית ועוד דקי"ל בפ' החולץ (דף מו ב) כרבי יוסי דאמר לעולם אינו גר עד שימול ויטבול וזה הכלל משמע בין לערל בין לנולד כשהוא מהול בין לערבי מהול בין לגבעוני מהול ועוד דתניא התם הרי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו ומה בכך דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אין מטבילין משום דחייש דילמא ערבי מהול וצריך להטיף ממנו דם ברית וכן פירש"י ז"ל: ואיפסיקא הלכתא כר' יוסי וליכא למימר דר' יוסי לנולד כשהוא מהול הוא דחייש דנולד כשהוא מהול מיעוטא הוא ור' יוסי לא חייש למיעוטא ואף על פי שיש לדחות ראיות הללו קבלת גאונים ז"ל תכריע אבל רבינו תם ז"ל כתב דגר שנתגייר כשהוא מהול אין לו תקנה אבל בניו נמולין לח' ונכנסים לקהל דהא אתגייר בטבילה והגר חשוב להכשיר את זרעו אבל בעצמו לא והקשה עליו הרמב"ן ז"ל דאי סבירא לן כר' שמעון בן אלעזר אף הוא עצמו כשר ונכנס בקהל דהא אין צריך להטיף ממנו דם ברית קאמר ואי לא סבירא לן כותיה בהטפת דם ברית מיהת סגי ליה וכדתניא התם בפ' הערל (שם) ותו קשיא עליה מדאמר ר' יוסי התם אין מטבילין אותו כלומר עד שיטיף שאלמלא אין לו תקנה לעולם מטבילין אותו להכשיר זרעו אבל לא להכשיר עצמו.

כלומר, דעת הרי"ף, הרמב"ם והגאונים היא כר' אלעזר הקפר שצריך הטפת דם ברית, ודעת רבנו תם שאין לו תקנה כלל, אבל בניו נימולין לשמונה ונכנסים לקהל.

בשו"ע יו"ד סימן רס"ח ס"א פסק שגוי מהול שבא להתגייר צריך הטפת דם ברית, וז"ל:

גר שנכנס לקהל ישראל, חייב מילה תחילה. ואם מל כשהיה עובד כוכבים או שנולד מהול (טור בשם הרא"ש), צריך להטיף ממנו דם ברית ואין מברכין עליו.

א"כ המבואר בדעת השו"ע כי במקרה דנן הילדים טעונים הטפת דם.

בני לוי שמלו במצרים לא היו צריכים הטפת דם ברית

והנה בחידושי הרשב"א יבמות דף מו עמוד א דן בעניין בני לוי שנימולו כבר במצרים האם היו צריכים הטפת דם ברית בעת יציאתם ממצרים וכניסתם תחת כנפי השכינה, ומסיק בשם הרמב"ן שלא היו צריכים הטפת דם ברית מפני שהיו מצוים על המילה, ולמרות שלא הייתה זו מילה לשם גירות מכל מקום הם פטורים מהטפת דם ברית, וז"ל:

שכן מצינו לאבותינו שמלו ולא טבלו. כתב רש"י ז"ל כשמלו בימי משה כשיצאו ממצרים ויצאו מכלל בני נח לקבל תורה וליכנס תחת כנפי השכינה. ואיכא למידק מנא ליה דהואי מילה בשעת קבלת התורה ואי משום דאמרינן בפרק ד' מחוסרי כפרה בשלמא מילה דכתיב כי מולים היו כל העם היוצאים אי נמי מהכא ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך אכתי משעת קבלת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

התורה מנא לן דהוה, ואפשר דמשמע להו דקרא דכתיב כי מולים היו כל העם היוצאים שנימולו ביציאתן קאמר כלומר שמלו אותן שלא היו נמולין ונמולין הטיפו להם דם ברית וכדאמרי' במכילתא הי' ר' מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים הגיע שבועה שנשבע הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו ע"ה שהוא גואל את בניו ולא היו להם מצות שיתעסקו בהן כדי שיגאלו שנאמר שדים נכונו ושערך צמח ואת ערום ועריה עריה מכל המצות נתן להם הקדוש ברוך הוא שתי מצות מצות פסח ומצות מילה שיתעסקו בהן כדי שיגאלו שנאמר ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמין. והרמב"ם ז"ל כתב מילה היתה במצרים שנאמר כל ערל לא יאכל בו מל אותן משה רבינו ע"ה שכולם בטלו מצות מילה בהיותם במצרים חוץ משבטו של לוי שנאמר ובריתך ינצורו ע"כ. ולפי דבריו שבט לוי הטיפו מהן דם ברית שאלולי כן במה נכנסו תחת כנפי השכינה, והרמב"ן נ"ר כתב דכל שהיו נמולין לא היו צריכין להטיף דם ברית דהא סלקא להו מילה דהא מיפקדי עליה, ולא דמי לגבעוני מהול וערבי מהול דהתם כיון דלא מיפקדי כמאן דלא מהילי דמו וכדאיתא בע"ז פ' אין מעמידין (כ"ז א') ובני קטורה נמי לא נתחייבו אלא הם אבל זרעם לא, וכן פרש"י ז"ל בפ' ד' מיתות והלכך בני לוי וכל אותן שהיו נימולין כבר נדונו כנשים להכנס תחת כנפי השכינה בטבילה ועם המילה שלהם.

וכן כתב גם בחידושי הריטב"א מסכת יבמות דף מו עמוד א, וז"ל:

שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו. פרש"י ז"ל כשמלו בימי משה כשיצאו ממצרים ויצאו מכלל בני נח לקבל תורה וליכנס תחת כנפי השכינה. ויש שואלים ומנא לן שמלו קודם מ"ת, וי"מ דהא כתיב כי מולים היו כל העם היוצאים ומהכא דריש ליה בכריתות (ט' א') ומשמע דדרשי' היוצאים שנמולו ביציאתן והרמב"ם ז"ל מפי' ליה מדכתיב וכל ערל לא יאכל בו וכל ישראל בטלו מילה במצרים חוץ משבטו של לוי דכתיב ביה ובריתך ינצורו, ובמדרש מצינו גבי מתבוססת בדמין [ואומר לך בדמין] חיי נתן להם דם פסח ודם מילה מצוות שיתעסקו בהם, וכיון דאשכחן שהיו מולין ולא אשכחן להו שטבלו קאמר ר' אליעזר כי במילה זו בלבד נכנסו תחת כנפי השכינה, ובודאי כי כל אותם שמלו במצרים כגון שבט לוי וכיוצא בהם לא הוצרכו להטיף מהן דם ברית דמילתם מילה גמורה וכבר נצטוו עליה כשהיו בני נח, ומיהו טבילה היו צריכים למאי דקיי"ל דאינו גר עד שימול ויטבול וכ"כ הרמב"ן ז"ל.

א"כ מבואר שדעת הרמב"ן והריטב"א שבני לוי שמלו קודם מתן תורה, לא הוצרכו הטפת דם בזמן מתן תורה, ונכנסו תחת כנפי השכינה, ואינו דומה לדין ערבי מהול, מכיוון שהם לא מצווים על המילה הוי כמי שלא מלו וטעונים הטפת דם.

מל לשם מצווה אין צריך אח"כ הטפת דם ברית

הרמב"ם בהלכות מילה פרק ג הלכה ז כותב:

עכו"ם שצריך לחתך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שנולד בו היה אסור לישראל לחתוך לו אותה שהעכו"ם אין מעלים אותם מידי מיתה ולא מורדין אותן אליה, אף על פי שנעשית מצוה ברפואה זו שהרי לא נתכוון למצוה, לפיכך אם נתכוון העכו"ם למילה מותר לישראל למול אותו.

והנה, יש לדקדק למה כתב הרמב"ם אם נתכוון למצווה ולא כתב אם נתכוון לגרות. ומצאתי בשו"ת תורת חיים (להגרי"ח זוננפלד) סימן פז שעמד בזה, וז"ל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולכאורה אינו מובן כי מאי מצוה ומה טעם יש בזה. וראיתי לנחל אשכול שבאשכול לראב"ד ז"ל בה' מילה בס"ס מ' שהאריך בזה, והביא בשם הגאון מו"ה ליב ק"ב ז"ל דמיירי בבני קטורה, ורמב"ם ז"ל לשיטתו דחייבים במילה, והוא פקפק בזה, וחתר ליישב זה עפ"י דברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מה' מלכים דהואיל דנתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה כולם חייבים למול עצמם ואינם נהרגין (יעוין שם ברדב"ז וכ"מ ומל"מ ז"ל, ויעוין מש"כ בספר חידושי בן יאיר לקידושין ס"ז בביאור דברי הרמב"ם ז"ל ושיטת הכ"מ ומל"מ), ובימי הרמב"ם ז"ל נתפשטו הישמעאלים בכל מדינות הנודעות לו, לכן סתם, והאריך בביאור דברי השו"ע בזה יע"ש, ובהגהות מילואים בס"ג לס"ג לש"ך שם שהעיר ג"כ בזה. אולם באמת אין זה במשמעות סתימת לשון הרמב"ם וטוש"ע, והמעין בכ"מ וב"י ז"ל שם הלא נראה פי' הפשוט והאמיתי, כי הכוונה למצוה הוא כשמתכוון לגירות, וקמ"ל דגם באיכא מורנא ובשעה שמל אותו עדיין נכרי הוא מ"מ מצוה לישראל למול אותו כיון שבא להתגייר וכמבואר שם בב"ח יע"ש, וזה הוא אמיתת כוונת הרמב"ם וטוש"ע.

כלומר, הוא מפרש שכוונת הרמב"ם לגרות ולא למצוות מילה בעלמא.

אך בצפנת פענח שם כתב ביאור אחר, וז"ל:

לפיכך אם נתכוון העכו"ם כו'. הנה מלשון רבינו משמע דאף לא לשם גירות רק לשם מצוה ואף דעכו"ם לא נצטוה על זה ועי' בהך דמנחות ד' מ"ג ע"א דאין מוכרין טלית מצוייצת לעכו"ם משום גזירה ע"ש וגם י"ל דאם מל לשם מצוה אף לא לשם גירות מ"מ אם נתגייר אחר כך אין צריך להטיף דם ברית ועי' בהך דיבמות ד' מ"ה ע"ב ובירוש' פ"ג דקדושין ולא דמי להך דערבי מהול דשם המנהג אצלם כן ולא משום מצוה וגם יש לומר דעכו"ם מלו ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' נדרים פ"ט הכ"ב ע"ש ואף דר"י לא ס"ל זה כמבואר בע"ז ד' כ"ו י"ל דחשש שמא נימול לשם מורנא אבל אם נימול לשם מצוה אף דפטור א"צ לכשיתגייר להטיף ממנו דם ברית וגם נ"מ לשיטת רבינו דבני קטורה מצווה על מילה אם נתגיירו אם צריכין מילה או לא וכו'.

כלומר, דעת הרמב"ם שמותר למול לשם מילה אע"פ שאינו מכוון לשם גירות כלל. ויותר מזה, גם אינו צריך אח"כ כשמתגייר הטפת דם ברית.

ובאמת כפירושו ברמב"ם מבואר בהדיא ברמב"ם בתשובה (תשובות הרמב"ם מהדורת בלוי סימן קמח), וז"ל:

השאלה השלשים שאלה בדבר מילת הגוים והערלים המותר לישראל לקבל זאת על עצמו אם לאו? והיש הפרש בין הישמעאלים והנוצרים בזה אם לאו? ומה פרוש הבריתא ת"ר ישראל מל את הגוי לשם גר, לאפוקי משום מורנא, דלא. וגוי לא ימול את ישראל וכו', מה באה ללמדנו במ"ש ישראל מל את הגוי לשם גר?

התשובה מותר לישראל למול הגוי אם רוצה הגוי לכרות הערלה ולהסירה, לפי שכל מצוה, שהגוי עושה, נותנין לו עליה שכר, אבל אינו כמי שהוא מצווה ועושה, ובלבד שיעשנה, כשהוא מודה בנבואת משה רבינו, המצווה זאת מפי אלהים יתעלה, ומאמין בזה, ולא שיעשנה (לסבה) אחרת או על פי דעה שראה לעצמו, כמו שנתבאר בבריתא של ר' אליעזר בן יעקב וכמו שבארנו אנו בסוף חבורנו הגדול. ומאחר שאמרה הבריתא ישראל מל את הגוי לשם גר וזה ברור וידוע, שמי שמתגייר, יימול, היה עולה בדעתנו, שלא אמרה לשם גר אלא למעוטי מילת הגוי ושאסור למולו, אם יישאר בגיותו, גוי מהול. ולכן באר לנו התלמוד, שאין כוונת לשם גר למעוטי לשם מילה, כשהוא (נשאר) גוי, אלא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

למעוטי מוראנה, ר"ל, אם היה בו חולי בראש הערלה, אסור לישראל לחתכה כדי לרפאו ולהצילו, אף על פי שבכריתתו יש אופן מה מן המצוה, הואיל ואין כוונתו לימול ואינו מתכוון אלא להתרפאות לבד, וזה אסור. וזה הדין בנוי על העיקר הידוע, שאסור להציל גוי מכליון, לאומרם הגויים והכותים לא מעלין ולא מורידין. וזה הדין למדים מאומרו: יתעלה ולא תחנם, ואין כוונתו שאסור למול גוי. ואין הפרש בזה בין ישמעאלי לנוצרי. ובכל עת שיבוא אלינו, שנמול אותו לשם מילה, מותר לנו למולו, אף על פי שהוא נשאר בגיותו.

המבואר בדעת הרמב"ם שכתב אם נתכוון למילה כפשוטו ולא לגירות, ומותר למולו.

ברור שהגרי"ח זוננפלד זצ"ל לא ראה את דברי הרמב"ם המפורשים הללו, ואילו ראה אותם בוודאי היה חוזר בו לדעתו של הצפנת פענח.

אח"כ מצאתי שכדברים הללו כבר כתב מרן הראש"ל צ"ח הגר"ע יוסף זצ"ל ביביע אומר ח"ב יו"ד יט, ומסיק שם

סיומא דהאי פסקא, שמותר למול גוים בין ערבים בין נוצרים, במילה ופריעה כהלכת גוברין יהודאין. ואפילו בחנם מותר. ולא אסרו חז"ל למולם אלא לצורך רפואה, וגם בזה מותר בשכר, או משום איבה. ומ"מ המחמיר שלא למולם כלל לחוש לדברי האוסרים בזה, תבא עליו ברכה.

יצוין כי בדברי "דברי האוסרים" הכוונה לרבנו ירוחם והרמ"א ביו"ד רסג ה שכתבו שאין למול גוי אלא לשם גרות, אך הרמב"ם כאמור חולק.

עוד מפורש בדברי הצפנת פענח היסוד שכתבנו שאם מל לא לשם גירות רק לשם מצווה אין צריך הטפת דם.

וכן כתב בשו"ת הר צבי יורה דעה סימן ריט שאם נימול לשם מצוות מילה כי חשבו שהוא יהודי אין צריך אח"כ הטפת דם ברית, וז"ל:

נימול כיהודי ונודע שהוא נכרי. ע"ד השאלה בתינוק שנימול בתור יהודי ואחרי כמה שנים נודע הדבר שאמו היא נכרית וממילא דהוא צריך גירות, אי דינו כגר שבא להתגייר והוא מהול דצריך הטפת דם ברית.

הנה שאלה זו כבר היתה לפני זה רבות בשנים. ולדעתי בנידון דידן אין צריך הטפת דם ברית וכמו שכתב כת"ר באריכות, דכל שנימול לשם מצוות מילה סגי בזה. ולא מעכב כונה לשם גירות.

ובשו"ת מלמד להועיל חלק ב (יורה דעה) סימן פב כתב אף הוא בנדון דומה לדידן, אלא ששם הייתה האם נכרית גמורה והיה הילד גוי גמור לפי ההלכה, ושם מלו את הבן הנכרי לשמונה כמו ילד ישראלי, ולאחר זמן רצה אביו להטבילו לשם יהדות, וכתב שם שאין צורך בהטפת דם ברית במקרה זה מפני שדי במילה לשם מצווה, ואין צורך במילה לשם גירות, ואפילו אם היה ספק בדין זה מכל מקום מה שצריך הטפת דם ברית אף הוא ספק, ובהצטרף הספק הנ"ל הרי זה ספק ספיקא, וז"ל:

בדק לן מר האיך אנו נוהגין במי שנשא נכרית והוליד עמה בן ואותו בן נימול עפ"י אביו לשמונה ועכשיו הוא קרוב לגדלות והאב רוצה להטבילו ולמר פשיטא לי' דצריך הטפת דם ברית. הנה לא בא מעשה כזה עדיין לפנינו אמנם מאי דפשיטא לי' דצריך הטפת דם ברית לא ביאר לי טעמו. ולענ"ד א"צ, לא מבעי' אם ידע המוהל שהוא בן נכרית יש לומר דמסתמא מל אותו לשם גירות, דאף שהיה המוהל קל בדעת, ולא עשה שאלה אי רשאי למול תינוק זה, מ"מ אין לומר בוודאי שהוא עם הארץ שאינו יודע שבן הנכרית דינו כנכרי, ועכ"פ

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

היה לו ספק בדבר ונתכוין למולו לשם גירות. אלא אפילו את"ל דלא ידע המוהל כלל שאמו נכרית וסבור שהתינוק ישראל גמור הוא ולא מל אותו לשם גירות מ"מ עכ"פ מל אותו לשם מצות מילה ומצות מילה חדא מצוה היא בין ישראלים בין גרים שמצוה עלינו למול את הזכרים ומה שאמר גר מהול צריך להטיף ממנו דם ברית היינו כגון ערבי מהול או שנימול לרפואה דלא נימול לשם מצוה אבל נימול מישראל לשם מצות מילה לא שמענו שצריך הטפת דם ברית. וכן משמע מלשון רש"י ביבמות דף מ"ו ע"ב ד"ה מטבילין שכתב וא"צ לבדוק אם מילתו לשם מצות מילה משמע דאף למאן דס"ל צריך לבדוק סגי אי ידענן שנימול לשם מצות מילה ואף אם מהלו ישראל מפני שסבור שהוא ישראל ולא מל לשם גירות א"צ הטפת דם ברית. והנה לענין קטן בן נכרית פסק מו"ר המהר"ם שיק חי"ד סי' רמ"ח דאם האם ג"כ מרוצה רשאי למולו ובדיעבד ודאי י"ל דכשרה המילה אם נימול רק עפ"י אביו (ובספר כתורה יעשה האריך בדבר זה ואין לי פנאי כעת לעיין שם). ובנידון דידן מסתמא האם גם כן היתה מרוצה. ואין לומר כיון דלא היה בדעת אביו ואמו לטובלו הוי כאין דעתו לגיירו וכנימול שלא לשם מצוה דהא אמרינן שם ביבמות מ"ה ע"ב האי דהוי קרי ל"י בר ארמאה אמר ריב"ל מי לא טבל לקריו ובודאי היה סובר האי נכרי דסגי ל"י במילה לחוד ובשעת המילה לא היה בדעתו לטבול ואעפ"כ עלתה לו המילה שמל לשם מצוה, ה"ג כיון שהאב והאם דעתן היה לגייר את התינוק הרי נימול לשם מצוה ואף שסברו דלא בעי/טבילה ומילה לחודא סגי. סוף דבר אין לי שום ראיה דזה צריך הטפת דם ברית, וכיון שכל עצמו דגר המהול צריך להטיף דם ברית הוי ספיקא דלכך אין מברכין עליו כמבואר ריש סי' רס"ח בש"ך א"כ בנידון דידן אף אם היה קצת מקום לספק הוי ספק ספיקא אי נימול לשם גירות ואת"ל לא נימול לשם גירות דילמא הלכה אף בלא נימול לשם מצוה דא"צ הטפת דם ברית. אמנם יעי' דגול מרבבה לסי' רס"ח סעיף ג'. ומעתה אם יש רק קצת חששא שההטפה יזיק לנער בודאי מוטב להיות בשב ואל תעשה. כ"ז כתבתי בחפזי עיניו יראו ויבחנו, ע' שערי תורה חלק א' כלל ה' פרט ג' אות ח' האם צריכים קבלת מצוות.

המורם מהאמור במקרה דנן, הואיל ובעצם הדין קיימת מחלוקת הפוסקים האם הילדים מתייחסים אחר האם בעלת הביצית או האם הפונדקאית ודאי יש לסמוך על כל הפוסקים שהבאנו לעיל כי כאשר הילדים נימולו לשם מצוות מילה אין טעונים הטפת דם.

קבלת מצוות ושלושה בגיור – לעיכובא

הגמ' ביבמות מו ב אומרת גר צריך שלושה, משפט כתיב ביה.

מאידיך גיסא, הגמ' ביבמות מ"ה ב כותבת לגבי גרים שלא התגיירו בבית דין שגירותם גרות בדיעבד, שכן "מי לא טבלה לנידתה?!" ו"מי לא טבל לקריו?!", ואם כן עולה לכאורה שטבילת גרות למרות שלא טבלה בפני בי"ד מועילה, וכתבו התוס' שם:

תימה דאמר לקמן דגר צריך שלשה דמשפט כתיב ביה וכו' וי"ל האי דבעינן שלשה היינו לקבלת מצוות אבל לא לטבילה.

מדברי התוס' משמע כי קבלת מצוות מעכבת בגירות ועיקר דין שלשה בשעת גירות נאמר על קבלת המצוות בלבד, וכ"כ שם הרא"ש.

ובשו"ע יו"ד סימן רס"ח ס"ג פסק כן בסתם, שבקבלת המצוות בלבד שלושה דיינים הוא לעיכובא, אך הביא גם את דעת הר"ף והרמב"ם שגם בטבילה ובמילה תנאי זה הוא לעיכובא, וז"ל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כל ענייני הגר, בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה בין הטבילה, צריך שיהיו בג' הכשרים לדון, וביום (תוס' ורא"ש פ' החולין). מיהו דוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם לא מל או טבל אלא בפני ב' (או קרובים) (הגהות מרדכי) ובלילה, אפילו לא טבל לשם גרות, אלא איש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדתה, הוי גר ומותר בישראלית, חוץ מקבלת המצות שמעכבת אם אינה ביום ובשלשה. ולהרי"ף ולהרמב"ם, אפילו בדיעבד שטבל או מל בפני שנים או בלילה, מעכב, ואסור בישראלית, אבל אם נשא ישראלית והוליד ממנה בן, לא פסלינן ליה.

אך ראה בסעיף יב שנראה שסותר את עצמו, וז"ל שם:

כשיבא הגר להתגייר, בודקים אחריו שמא בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או מפני הפחד בא ליכנס לדת. ואם איש הוא, בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית. ואם אשה היא, בודקין אחריה שמא עיניה נתנה בבחורי ישראל, ואם לא נמצאת להם עילה מודיעים להם כובד עול התורה וטורח שיש בעשייתה על עמי הארצות, כדי שיפרשו. אם קיבלו ולא פירשו, וראו אותם שחזרו מאהבה, מקבלים אותם. ואם לא בדקו אחריו, או שלא הודיעוהו שכר המצות ועונשן, ומל וטבל בפני ג' הדייטות, ה"ז גר.

כלומר, הודעת המצוות, שזה לכאורה קבלת המצוות, אינה מעכבת!

ובספר חמדת שלמה תירץ שקבלת מצוות והודעת המצוות שני עניינים הם, קבלת המצוות הוא שמקבל עליו להיכנס בדת ישראל ולקיים את כל התורה והמצוות, והודעת המצוות היא שיודיעו לו את פרטי המצוות איכותן וחומרתן. קבלת המצוות ודאי מעכבת, שזהו עיקר הגירות שמקבל עליו לקיים את המצוות, אבל הודעת המצוות אינה מעכבת.

קבלת מצוות והודעת מצוות בגר קטן

הנה יש לדון במקרה דנן בקטן המתגייר האם צריך קבלת מצוות.

הגמ' בכתובות יא. אומרת: "גר קטן מטבילין אותו על דעת ביה"ד". פשוט הגמ' היא שמדובר גם בקטן שאינו יודע בקבלת מצוות ולא הודיעוהו את המצוות, ואעפ"כ מגיירין אותו לכתחילה.

לפי מה שכתבנו לעיל שקבלת מצוות היא לעיכובא, א"כ יקשה כיצד מטבילין גר קטן והרי צריך קבלת מצוות, וזה לעיכובא לכל הדעות?

בשיטה מקובצת בכתובות יא א כתב בשם שיטה ישנה, וז"ל:

שאף שגר צריך קבלת מצוות היינו במקום שאפשר אבל בקטן שאי אפשר לא. ועדיין צריך ביאור הדבר.

בספר צפנת פענח הלכ' איסורי ביאה פי"ג ה"ו ביאר שדין קבלת מצוות הוא דין ניהותא ורצון בגירות, שעל ידי שמקבל עליו מצוות מגלה דעתו שנוח לו ורצונו בגיור ועל כן דבר זה מעכב.

בגר קטן התחדש בגמ' הנ"ל שאין צריך רצון וניהותא של הקטן, אלא הרצון של בית הדין מועיל מדין זכין, ומכיוון שזכות הוא לו הבי"ד זוכין לו אף שאין לו דעת.

ועוד נראה לבאר ע"פ דברי התוס' שם שהקשו כיון דזכייה מטעם שליחות א"כ היאך זכין לקטן והלא אין שליחות לקטן, ועוד שהרי גוי הוא, וגוי דלא אתי לכלל שליחות אפילו זכיה מדרבנן אין לו. ותירצו, כיון דקטן אתי לכלל שליחות יש לו זכיה מדרבנן, ובגוי צריך לומר דגרותו וזכותו באין כאחד, לפיכך מטבילין אותו על דעת ב"ד. ועוד תירצו דזכייה מטעם שליחות ואין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לקטן שליחות זהו בדבר שיש בו חובה כגון להפריש תרומתו, אבל כאן בגר שזכות גמור הוא יש לקטן שליחות.

לפי תירוץ זה, נראה לבאר דבקטן אין צריך קבלת מצוות, כיוון שזכייה גמורה היא לו להיכנס לעול כנפי ישראל, וכפי שהגמרא אומרת דניחא להו במאי דעביד אבוהון, א"כ דעת ב"ד מועילה בשבילו לקבלת מצוות כיון דאנן סהדי דניחא ליה בכך.

וראה עוד בחידושי הריטב"א כתובות דף יא עמוד א :

והאי דמטבילין אותו אף על גב דגר בעלמא בעינן שיודיעוהו קלות וחמורות, ההיא למצוה ולא לעכב והכא דלאו בר הודעה הוא אינו מעכב.

וראה ברמב"ם הלכ' שגגות פ"ז ה"ג שכתב :

כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ושכח שנצטוו ישראל על השבת, או שנשכחה והוא קטן לבין העכו"ם או נתגייר קטן והוא בין העכו"ם אף על פי שעשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת שהכל שגגה אחת היא.

וכתב הכסף משנה שם, וז"ל :

ויש לתמוה על מ"ש רבינו שנתגייר קטן דאפילו גדול נמי אפשר שלא ידע מצוות שבת. וי"ל משום דאם נתגייר גדול ודאי שהודיעוהו מצוות שבת אבל גר קטן שמטבילין אותו ע"ד ב"ד א"צ להודיעו.

לומד הכס"מ בדעת הרמב"ם שבדווקא כתב גר קטן בין הגויים, הואיל ואין ב"ד מודיעים אותו מצוות שייך הציור שעשה מלאכות הרבה בשבת ואינו חייב אלא חטאת אחת.

וכן העלה שם הלחם משנה.

גם ראה פתחי תשובה יורה דעה סימן רסח ס"ק ג מה שכתב בשם הדגול מרבכה, וז"ל :

אבל כדיעבד עיין בדגמ"ר שכתב דהיינו דוקא בגר גדול שאצלו קבלת המצוות עיקר והמילה והטבילה אינו אלא גמר הדבר סגי בלא שלשה ואפילו בלילה אבל גר קטן שלא שייך בו קבלת מצוות והטבילה היא עיקר שמטבילין אותו על דעת ב"ד לכ"ע צריך להיות ביום בפני שלשה ע"ש.

כלומר, פשוט לדגול מרבכה כי קטן א"צ קבלת מצוות.

עוד ראיתי ב"כללי הגיור" למרן הראשל"צ הג"ר יצחק יוסף שליט"א, וז"ל :

אביו או אמו שהם אחראים עליו, מתחייבים לגדלו לתורה ומצוות, ולכן זה נחשב שגם הוא "קיבל" עליו את המצוות, דאנן סהדי שיקיימם לכשיגדל, ונחשב כקבלת מצוות.

והנה עדיין יש לדון בקטן כבן שש או שבע שיש לו דעת, האם בקטן כזה יתכן שנצריכו לקבל מצוות.

ובפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק טז עמוד 345 – 348 פס"ד של הגר"ש שפירא זצ"ל ומילצקי זצ"ל ויבל"ח הרב רבינוביץ דנו בזה, וז"ל :

בא לפנינו קטן שהגיע לכלל דיעה, והטבילו אותו רק על דעת ב"ד, ולא קיבל מצוות. השאלה היא : אם הגיור נעשה כדין.

הביאו את תשובת הרא"ש שכל שעורי חז"ל הן הלכה למשה מסיני, וכתבו :

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

...בתשובת הרא"ש כלל ט"ז א' כתב:

"וששאלת מנין לנו דבן י"ג שנה ויום אחד הוא בר עונשין אבל פחות מכן לא. דע כי הלכה למשה מסיני הוא והוא בכלל שיעורין שהן הלכה למשה מסיני. דשיעור וקצבה נתן למשה בעל פה... "

וכתב החת"ס יו"ד סימן שי"ז לפי דברי הר"מ בהלכות מלכים בפ' ט' הלכה ט' "שלא נתנו השיעורים אלא לישראל לבד". וכיון שכל דין שבן י"ג שנה נחשב לגדול לדברי הרא"ש הוא הלכה למשה מסיני:

"ואמנם בן נח דלא ניתנה להם שיעורין כל ששכלו שלם כראוי וכעין ב"ב קנ"ה דמסברו ליה ומסבר הוה גדול ופחות מזה הוה קטן".

וכן כתב המנחת חינוך מצוה ק"צ [...]

א"כ בגר קטן שבא להתגייר לדעת רש"י ולחולקים על החת"ס שיעור קטן הוא פחות מ"ג שנה, אבל לחת"ס לדעת הרא"ש ששיעור קטן תלוי בדעתו, יש לברר אם גם בגר שבא להתגייר שיעור קטן תלוי בדעתו, ואפילו פחות מ"ג אם הוא בר דעת נחשב לגדול. וצדדי הספק הוא, כיון שבגוי שיעור גדול תלוי בדעתו, אם גם בקטן שבא להתגייר, כיון שהוא גוי, תלוי בדעתו, או כיון שדנים בגיור שיהא ישראלי השיעור הוא כישראל וגדול נחשב רק אם הוא בן י"ג שנה. ואת"ל, שדינו כישראל בטבילה כיון שבטבילה נעשה ישראלי אבל במילה שעדיין הוא גוי דינו כגוי והשיעור גדול תלוי בדעתו, או כל עניני הגיור שהם לעשותו ישראלי, הדינים כדין ישראל ולא נחשב לגדול אלא בן י"ג שנה.

כתב בתוס' שנין כתובות דף מ"ד ד"ה "הגיורת":

"אין סברא שיטבילו בי"ד גר קטן אלא א"כ הוא תובע להתגייר כגון בן ט' או בן י' שיש בו דעת קצת לתבוע גירות דאטו בחינם יגיירוהו".

מפורש בתוס' שאנן, שאפילו הקטן בגיל י' שהוא בן דעת עיין גמרא גיטין ד' נ"ט אין יכולים לגיירו אלא על דעת בי"ד. משמע, ששיעור קטן עד שיהא בן י"ג. ומה שנקט ט' ו-י' לומר שלפחות יהא בגיל זה, כי פחות מזה אין לו דעת לתבוע גירות. וכן כתב הריטב"א ד' י"א:

"גר קטן היו מטבילין אותו על דעת בי"ד. פרש"י ז"ל, שהביאו אביו ואמו לבי"ד לגיירו אעפ"י שלא נתגירו הם ואעפ"י שהוא אין בו דעת כלל, מטבילין אותו על דעת בי"ד וכ"ש כשיש לו דעת והוא בא מעצמו להתגייר".

מפורש, שגם כשיש לו דעת מטבילין אותו ע"ד בי"ד. וכן כתב בשיטה מקובצת דף ט"ו:

"מצא בה תינוק כותי מושלך וכו' וכ"ת נטבליה על דעת בי"ד יש לומר הכי פירשנו דוקא כשאמו היתה מביאתו לבי"ד או בקטן שיש לו דעת".

וכן נראה דעת התוס' כתובות דף מ"ד ד"ה הגיורת, הר"ן בכתובות דף י"א והמאירי שם, המרדכי יבמות דף מ"ו, והטור והשו"ע יו"ד סימן רס"ח סעיף ז' והש"ך שם ס"ק ט"ז.

ולשון הרא"ה "מטבילין אותו על דעת בי"ד פירושו, כשבא לפנינו להתגייר ורוצה מעצמו בדבר אף על גב דדעתו לא חשיב". משמע שאע"ג שהוא בר דעת אלא שאין דעתו חשיב כיון שהוא קטן, לכן צריך דעת בי"ד אם כן השיעור לא תלוי בדעת אלא בגדלות, דהיינו בן י"ג שנים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ומסקנתם כי כל זמן שלא מלאו לו י"ג אפילו הוא בר דעת נחשב לקטן ומטבילין אותו על דעת בי"ד.

המבואר מכל הפוסקים הנ"ל כי קטן אין צריך קבלת עול מצוות.

הרב שלמה תם - אב"ד

ראיתי את פסק הדין המפורט והברור ביותר שכתב ידידי הגאון הרב שלמה תם שליט"א אב"ד ירושלים וברצוני להעיר בעניין קבלת על מצוות בקטן שגירוהו בי"ד שהובא לעיל, שהדבר אינו מוסכם האם בגיורו של קטן אין צריך קבלת על מצוות של הקטן מאחר שאין אפשרות שהקטן יקבל עול מצוות שהרי אינו מבין, או שנחשב הדבר כאילו הקטן קיבל ע"ע על מצוות לפי שבי"ד קבל הגירות ברצון ובהבנה (של ביה"ד). שהרי הצורך בקבלת עול מצוות הוא על מנת לברר את רצונו האמיתי של המתגייר לאור הבנתו את הצעד שעומד לעשות, וכאשר בי"ד מגיירים קטן יש צורך בהבנה שלהם את הצעד שהם עושים לקטן. דהיינו, שהם עושים את הגירות לקטן מדין "זכין" וצריך את רצונם והבנתם למעשה הזה.

ואולי נ"מ בין שתי ההבנות הנ"ל בקטן שיש לו הבנה (או מפאת גילו (8-9) או מפני שהבנתו מפותחת יותר מבני גילו). אם הסיבה שא"צ קבלת עול מצוות של הקטן היא מפני שאין אפשרות שהקטן יקבל, כאשר יש אפשרות שיקבל אזי לכאורה חייב הוא לקבל ע"ע על מצוות. אולם, אם הסיבה היא שכל עוד הוא קטן ע"פ הלכה מועילה קבלת עול מצוות של בי"ד המגיירו, לכאורה גם כאשר הוא מבין יכולה להועיל ההבנה וקבלת עול מצוות של בי"ד המגיירו.

יעקב מ. שטיינהויז – דיין

העולה מן האמור

הואיל וקיימת מחלוקת עקרונית בין פוסקי זמננו האם הילדים מתייחסים לאם היולדת והילדים הם יהודים גמורים ואינם טעונים הטפת דם וקבלת מצוות, או מתייחסים אחר האם הגויה תורמת הביצית, יש לסמוך על הפוסקים שכתבנו לנידו"ד ולפיכך שני הבנים אינם צריכים הטפת דם וכן אינם צריכים קבלת עול מצוות, ואינם טעונים אלא טבילה בפני שלשה בלבד, ומכיוון שזכות הוא לקטן יכוונו השלושה עבור הקטן את הגרות וקבלת המצוות.

ניתן לפרסם פסק דין זה בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ' בתמוז התשפ"א (30/06/2021).

הרב יעקב מ' שטיינהויז

הרב דוד שני

הרב שלמה תם – אב"ד

מסמך זה עלול להכיל שינויי עריכה והגהה